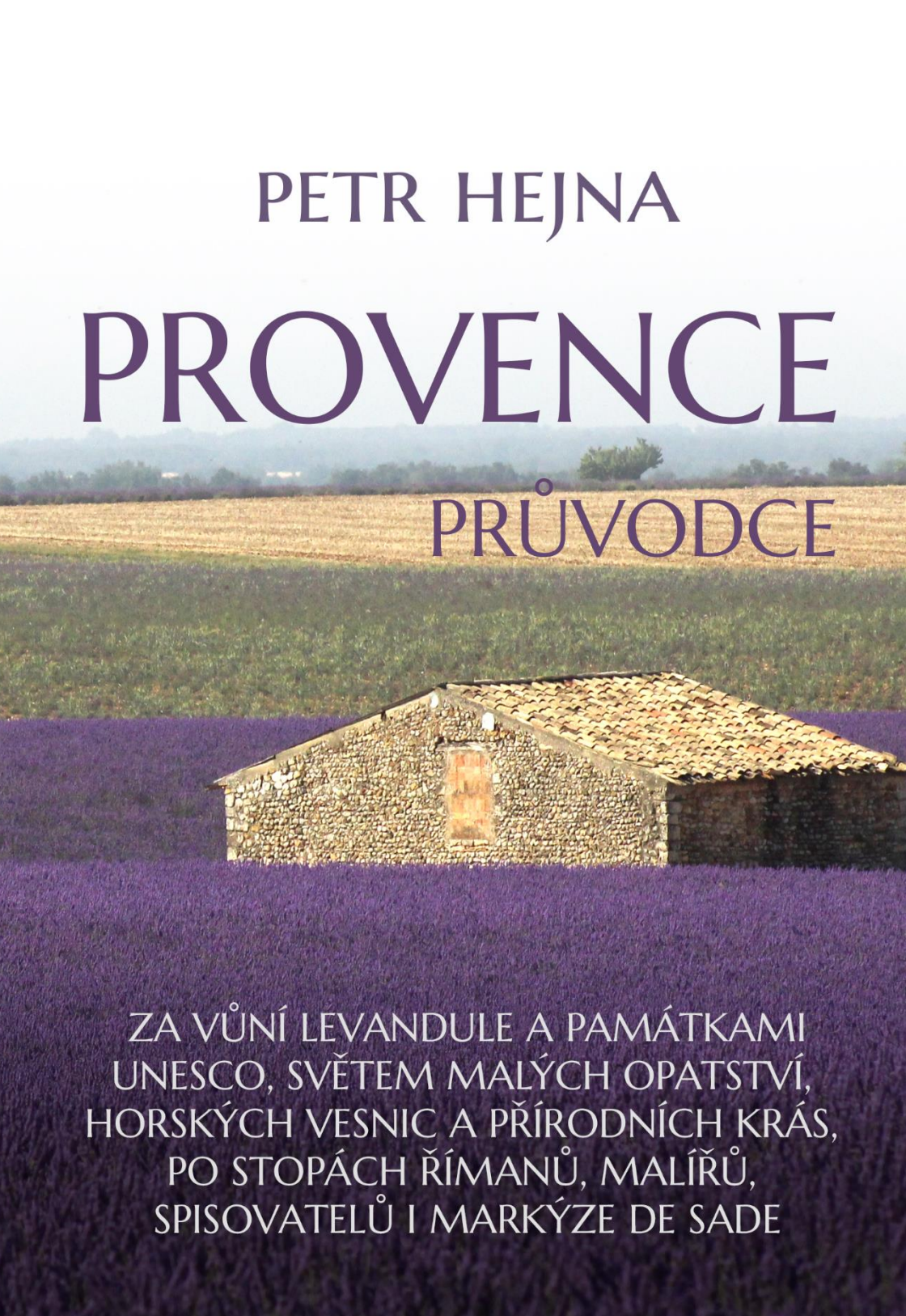
PETR HEJNA

PROVENCE

PRŮVODCE

ZA VŮNÍ LEVANDULE A PAMÁTKAMI UNESCO, SVĚTEM MALÝCH OPATSTVÍ, HORSKÝCH VESNIC A PŘÍRODNÍCH KRÁS, PO STOPÁCH ŘÍMANŮ, MALÍŘŮ, SPISOVATELŮ I MARKÝZE DE SADE

PETR HEJNA

PROVENCE

PRŮVODCE

ZA VŮNÍ LEVANDULE A PAMÁTKAMI UNESCO, SVĚTEM
MALÝCH OPATSTVÍ, HORSKÝCH VESNIC A PŘÍRODNÍCH KRÁS,
PO STOPÁCH ŘÍMANŮ, MALÍŘŮ, SPISOVATELŮ
I MARKÝZE DE SADE

A TAKÉ: PRAKTICKÉ RADY NA CESTY

LINKY NA DOPROVODNÁ VIDEA

OBSAH

O Provence obecně …… . str. 4

Kudy do Provence …… str. 6

Co nevynechat cestou……. str. 7

Department Vaucluse …… str. 12
Department Alpes-de-Haute-Provence …… …… str. 72
Department Bouches-du-Rhône ……..……... str. 91
Department Gard ……. ……....……. str. 115
Department Var …… str. 131
Department Alpes-Martimes ……. str. 148

Malý odskok za zvířaty Afriky a Ameriky …….. str. 166

Mapy měst ……. str. 167

Hory a pohoří ……. str. 173

Po stopách malířů, spisovatelů, filmařů …… str. 174

Pro milovníky veteránů ……... str. 179

Provensálské legendy ……... str. 181

Pár rad na cestu ……..... str. 185

Jmenný rejstřík ……. str. 197

K sepsání tohoto průvodce mne vedla osobní nemilá zkušenost s mnoha nepřesnostmi či zavádějícími informacem, a to jak v tištěných bedekrech, tak umístěných na internetu.

Výběrem (snad ne až tak ryze subjektivním) nejkrásnějších míst, z nespočtu dalších v tomto malebném koutu jihu Francie, bych rád poradil „obyčejným turistům“, tedy těm z nás, nevyhledávajícím honosné restaurace, nabízející za pro našince poněkud nemalý obnos vyhlášené, leč jistě chutné, laskominy francouzské kuchyně, ale spíše zde upozorním na lokality, které hromadné zájezdy často míjejí, ovšem hlavní zlaté hřeby cest po Provence také budou samozřejmě zmíněny. Zásadní je pro poznávání zejména department Vaucluse, esence toho nejtypičtějšího pro pravou Provence, velkoměsta zmíním spíše jen okrajově.

Stejně tak není záměrem dávat tipy na hotely, pokud v daném místě je například dostupný a vlastní zkušeností ověřený příjemný kemp, naopak odkaz na něj zde přikládám.

Podobné zbytečnosti, jako „ceny potravin nebo benzinu ve Francii“ raději nahrazuji doporučením, kde obecně levně nakoupit, i si dovolím vyvrátit často opakované nesmysly o problémech s placením u čerpacích stanic.

Doufám, že moje zkušenosti z opakovaných cest po vlastní ose do těchto končin (zúročené na nespočtu mých filmových besed) mohou být k užitku těm, kteří plánují se do Provence vypravit.

Najdete zde tedy jak římské památky, tak zříceniny hradů, oblasti proslulé pěstováním levandule, kouzlo malých opatství, hluboké divoké kaňony i jiné přírodní útvary, nespočet typických malebných horských vesnic, místa spojená s českými umělci, galerie, muzea s tradiční provensálskou tématikou, mokřady Camargue, stopy dávných křižáckých výprav i působení světic jako sv. Marta, Máří Magdalena, nebo se dozvíte, kdo to byl a kde žil třeba sv. Véran, občas dojde na místní legendu. Stejně tak pozornost si zaslouží historie významných objektů, obdobně jako zajímavosti s nimi spojené.

Jelikož prakticky vše mám dokumentováno nejen fotograficky, vkládám i odkazy na vlastní videa, doplněná veřejně dostupnými na YouTube, která díky možnostem okamžitých rozkliků on-line odkazů daná místa přiblíží jednoznačně nejlépe, stejně jako více např. bližších historických informací poskytnou konkrétní reportáže a články o dané lokalitě či osobnosti.

Ukázky videa z toulek po Vaucluse (více míst v jednom klipu):
Beaucet, pohled k Mont Ventoux, Pont Julien, levandulové lány, Saignon
Pohled k opatství Montmajour, zbytky akvaduktu Barbegal, Daudetův mlýn, v uličkách a galeriích Les-Baux-de-Provence
Oppède-le-Vieux, Bonnieux, Lacoste, Fontaine-de-Vaucluse
L'Isle-Sur-La-Sorgue, Saint-Pantaléon, Goult, Lacoste

NĚCO O PROVENCE

Asi málokdo neví, že Provence je oblast jihu Francie, kde se nachází města jako Marseille, Orange, Antibes, Avignon, Arles, Apt, nebo Nice a Cannes na riviéře Azurového pobřeží.

Název **Provence** celkem neskrytě naznačuje, že jméno má původ v dobách rozpínavosti říše římské, kdy označoval provincii, územní správní jednotku, vzhledem k relativní blízkosti sídla imperátorů dokonce první neitalskou.

Něco málo z **historie** - v raném starověku zde sídlily kmeny Keltů a Ligurů, po kterých přišli Řekové, kteří sem přinesli pěstování oliv, vinné révy, vlašských ořechů…, tedy dodnes hosdpodářsky významných zemědělských plodin. Následovali dobyvační Římané, spokojený čas obchodu vystřídalo podrobování a vojenská moc. Po konečném ovládnutí Juliem Caesarem (58 - 51 př.n.l.) nastal další rozvoj oblasti, spojený i s budováním silnic.

Období nástupu křesťanství (3. století) bylo narušeno v 5. století invazí barbarů, následně Saracénů. Krom muslimů od severu přitáhli Normané.

Doba středověku je spojena například s kuriózní situací papežského schizmatu (více u Avignonu, str. 21), teprve v 15. století se Provence stala součástí Francie (dříve spadala pod království Burgundské, Svatou říši římskou, Savojsko…).

Bouřlivé revoluční časy dodnes připomíná Marseillaisa, která později se stala nakrátko hymnou Ruska, tou francouzskou je dodnes.

Členění: Provence se skládá z šestice tzv. departmentů: Bouches-du-Rhône, Alpes-de-Haute-Provence, Haute-Alpes**,** Alpes-Maritimes, Vaucluse a Var. Správním městem je Marseille, po Paříži druhé největší město Francie. Souhrnný název pro jejich celek je **Provence-Alpes-Côte d'Azur**.

VYRÁŽÍME DO PROVENCE

Do Provence se můžeme vydat od nás několika způsoby – nutno upozornit, že dálnice ve Švýcarsku i Francii jsou podstatně dražší, než je peněžence milé. Právě trasa mimo dálniční síť umožňuje vychutnat si bez spěchu mnoho zajímavých míst cestou, a mnohdy silnice prakticky kopíruje onu zpoplatněnou dálnici. Je nutno počítat s tím, že je potřeba objet masiv Alp (pokud právě tato časově delší a nákladnější varianta nebude jednou z těch k cíli nespěchajících a poznávajících).

Pokud zvolíte cestu „po rovině“, pak varianta kolem Mnichova vám umožní odskok k Bodamskému jezeru, jezeru Ženevskému je lepší se vyhnout pro jisté zdržení průjezdem okraje Ženevy. Do pomyslného srdce Provence Avignonu je to kolem 1 400 km jak z Prahy, tak z Brna (pod linky odkazy na trasy na mapy.cz). Movití samozřejmě mohou využít leteckou přepravu a zapůjčit si vozidlo až na místě.

Cestování po vlastní ose umožňuje programově nezávislé poznávání kraje, jelikož Francouzi milují kempování, síť těchto ubytovacích zařízení je hustá a běžně sezóna nekončí dříve než posledního září. Pochopitelně je možno přespávat v hotelech či si pronajmout celý dům, což preferují vícečlenné skupiny a rodiny.

Oblíbená je „levandulová turistika“, tedy pobyt v době dokvétání a zpracování levandule, což je čas prázdnin, ale komu stačí kochat se jejími lány a vůní, bez návštěvy destilérie, pak je vhodnější rozhodně polovina června, kdy je jak méně turistů, tak jižní podnebí méně vysiluje horkem. Právě levandule je jedním z charakteristických lákadel do oblasti Provence.

Krajina je často vyhledávaná i cyklisty, pokud ovšem jsou v plánu i horské oblasti, jistá fyzická zdatnost je předpokladem, mnoho lokalit lze poznávat z vypůjčeného plavidla – to se týká zejména kaňonů. Pěší turistické trasy atraktivní lokality také nemíjejí.

STOJÍ ZA NÁVŠTĚVU CESTOU

Rozhodně by nebylo rozumné nezastavit se na „předměstí“ Provence, tedy zajímavých místech sousedních departmentů, které míjíme cestou. V od severu přiléhajícím departmentu **Drôme** najdeme již krásně malebné horské vesnice, zámky a hrady, jako je historická památka, zřícenina hradu

ROCHEFORT

Původní zbudování zdejšího sídla je předpokládáno v 10. nebo počátku 11. století, ve století dvanáctém vyrostl na obranném místě, tvořeném pouze dvojicí valů a dřevěným hradištěm, kamenný hrad. Posílení hradebního systému proběhlo ve 14. století. Z kopce, na kterém stojí zřícenina a kousek od ní kaple, je dobrý rozhled po okolí. Deset kilometrů na západ na hřebeni kopce je vidět ruina středověkého hradu, na jeho zarostlém srázu pod ním se ukrývají zbytky vesnice.

ALLAN

Tato, stejně jako Rochefort, volně přístupná zřícenina, počala chátrat v 19. století, r. 1809 byl hrad ještě obýván. V polovině 19. století většina

obyvatel opustila vesnici, novým domovem jim byla planina pod hradem, kde na výstavbu domů použili i kameny z pustého hradu.

VIDEO: zaniklá vesnice a hrad Allan

Dalších 10 km, a to na jih k řece Rhôně, ryzí atmosférou Provence dýchne

DONZÈRE

Tato obec po léta představovala severní hranici středomořského podnebí v údolí řeky Rhôny, tedy i okraj rozšíření olivových hájů. Ovšem oteplování planety v současnosti tuto pomyslnou hranici pomalu posunují.

LA GARDE-ADHÉMAR

Osm kilometrů „po proudu“ Rhôny, tedy na jih, pak leží na skalnatém ostrohu tato typická horská víska, jedna z více než stovky „Nejkrásnějších vesnic Francie“ se zachovalým rázem časů 12. století. Od románského **kostela sv. Michala** je nádherný výhled na údolí řeky i zahrady pod ním.

Za pouhé dva kilometry pak úzká lesní silnice zavede východním směrem k romantickému místu, kde s oblibou se nechávají fotografovat a filmovat novomanželé, v stínu okolních stromů ukryté kotlině s poetickým názvem

VAL-DES-NYMPHES

V tomto „Údolí víl“ s prýštícím pramenem vody stávalo od 12. století malé převorství, zachovaly se zbytky **kaple sv. Martina**, staré stejně jako třeba známá velkolepá katedrála Notre-Dame v Paříži. Kaple je právem uváděna jako vzorový příklad provensálské románské architektury a umění (přestože se nachází ještě v departmentu Drôme). Benediktýni se v tomto krásném tichém místě usadili již v 11. století, opustili ho ve 14. století.

VIDEO: La Garde-Adhémar, Donzère, Val-Des-Nymphes

Malebnost podtrhuje leknínové jezírko, kamenný žlab pro pramen, a navíc se v těsné blízkosti nachází archeologické naleziště s křesťanskou nekropolí.

Pro změnu odskokem k jihozápadu, a to jen 25 km, je možno vychutnat si krásy přírodní turistické zajímavosti, kterou je 30 kilometrů dlouhý

KAŇON ŘEKY ARDÈCHE

Gorges de l'Ardèche, jak zní originální francouzské pojmenování, se nachází v stejnojmenném departmentu, tedy v **Ardèche**. Výchozím místem je Saint-Martin-d'Ardèche, kde v infocentru je možno zdarma obdržet plánek trasy se zastávkami pro okouzlující výhledy na meandry řeky (celkem je na trase 11 odpočívadel) i dalšími zajímavostmi této „brány Provence“ (je zde např. na 2000! jeskyní, z nichž jedna, **Grotte de la Madelaine**, je přístupná, oproti Chauvetově jeskyni, uzavřené pro ochranu jejích pravěkých maleb).

Právě zde je možno u finálního zastavení, kterým je skalní brána **Pont d´Arc**, vypůjčit si kajak pro splouvání řeky. Pont d´Arc je přírodní útvar, klenoucí se nad řekou obloukem 54 metrů vysokým a 60 metrů širokým.
VIDEO: kolem kaňonu až k Pont d´Arc

Sever departmentu **VAUCLUSE**, jehož centrem je Avignon, a který je tím nejtypičtějším reprezentantem krás a památek Provence, výrazně zastupuje

VAISON-LA-ROMAINE

Zde se nad říčkou Ouveze tyčí mohutný hrad, zbudovaný ve 12. století hrabětem Raimondem VI. z Toulouse. Stejně staré základy má katedrála ve městě, památný je i kamenný most přes řeku, a název města, evokující éru Říma, jednoznačně deklarují rozsáhlé římské vykopávky osídlení z 1. a 2. století (dokonce největší ve Francii) i amfiteátr. VIDEO ZDE

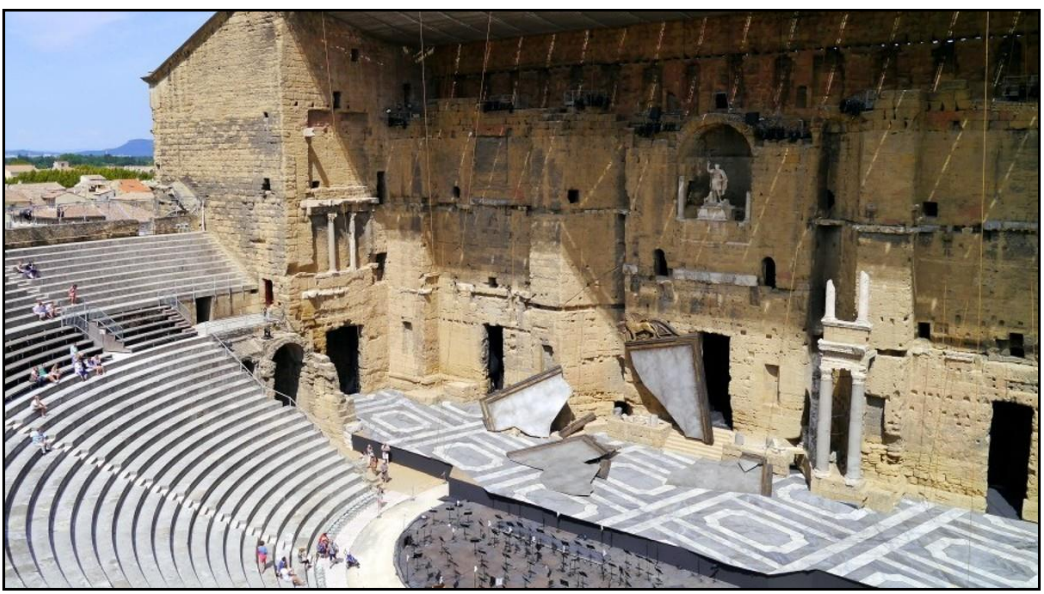
V okolí je několik dalších zajímavých objektů, jako například zámek **Château du Crestet**, letní sídlo biskupů z Vaison-la-Romaine, budované v letech 840 - 850, nebo zřícenina hradu z přelomu 10. a 11. století **Château d'Entrechaux**, která je v soukromém vlastnictví. První jmenovaný zámek díky vlastnictví (od roku 1979) světoznámého architekta Rogera Angera (1923 - 2008) prošel zásadní modernistickou přestavbou, takže prastaré zdi

obklopují i komfortní bazén. I zde v minulosti zanechal stopu Raimond VI., když roku 1160 vyhnal tamní biskupy. VIDEO: dál do departmentu Drôme Poblíž města Carpentas mapy nabízejí v obci Mazan Château du Marquis de Sade, tedy zámek perverzního markýze, ovšem na ten třeba opravdu vyčkat až do Lacoste (str. 48), zde se jedná pouze o podbízivě pojmenovaný hotel.

ORANGE

Město na řece L´Eugyes, u jejího soutoku s Rhônou, a od roku 1981 zapsané na seznam světového dědictví UNESCO, se pyšní římskými památkami. Bylo založeno jako Aurasio Římany roku 35 př.n.l. na významné obchodní cestě v údolí Rhôny. Z dob bývalé slávy, kdy město na Via Appia byla až 3x větší než nyní, zůstaly pro dnešní obdivovatele dochovány památky, jako 18 metrů vysoký a sochařskými reliéfy zdobený **kamenný oblouk** z r. 20 př.n.l., vystavěný nikoliv jako vítězný, ale jako připomínka založení města. Augustův amfiteátr **Théâtre antique** patří mezi nejzachovalejší evropská římská divadla. Na stavu památky se podepsalo – v dobrém slova smyslu, její pozdější odlišné využití, ať již jako věznice, pevnost, nebo sídlo chudiny.

Výhled na divadlo poskytuje vrch **Colline Saint-Entrope**, na kterém jsou i rozsety četné ruiny **hradu oranžských knížat**, pobořené na rozkaz krále Ludvíka XIV. Starověku a umění je věnována expozice v **Musée d'Orange**, jehož součástí je i prohlídka amfiteátru. * VIDEO ZDE

Oddanost Bohu a Svatému stolci zde stála roku 1794 život 32 jeptišek, které patřily mezi 322 osob v Orange, odmítnuvších přísahat na novou revoluční ústavu. Odměnou jim byl svist gilottiny, ostatky těchto Mučednic z Orange uchovává **Oranžská katedrála** - plným názvem Cathédrale Notre-Dame-de-Nazareth d'Orange.

SÉRIGNAN-DU-COMTAT

Malá vesnice obklopená proslulými vinicemi „Cotes du Rhône", se nachází devět kilometrů od Orange. **Kostel Saint-Étienne** je výjmečný italskou barokní fasádou z 18. století, a kdo nepřehlédne bronzovou sochu před kostelem, dočte se, že se jedná o osobnost Jeana Henriho Fabre (1823-1915), významného entomologa, který zde žil a pracoval. Vědcovo muzeum je umístěno v jeho domě l'Harmas, proto je známo i jako **Harmas muzeum**. Krom jeho sbírek, kreseb a knih, dům obklopuje botanická zahrada, naproti je možno se hravě ekologicky vzdělat v zážitkovém centru Naturptére. Ve vesnici pobývala i hraběnka Diane de Poitiers, milenka budoucího krále Jindřicha II., jako muzeum slouží bývalý ateliér německého malíře Wernera-Lichtner-Aixe (1939 - 1987), který zde roku 1970 koupil za jeden frank starý dům, který opravil a měl zde mimo Mnichova druhý ateliér. V provozu je hrnčířská dílna paní Nadine Brancorsini.

Naproti Avignonu leží za řekou Rhônou město kardinálů

VILLENEUVE-LÈS-AVIGNON

Papež Inocenc VI. zde v roce 1352 založil klášter **Chartreuse Notre-Dame-du-Val-de-Bénédiction**, pevnost **Fort Saint-André** ze 14. století díky své poloze střežila hranici mezi tehdejším francouským královstvím a Svatou říší římskou, pod níž spadal Avignon s Provensálskem. V mohutných hradbách jsou vestavěné věže Tour-des-Masques a Tour-Jumelles, k nimž lze vyrazit procházkou po hradebním ochozu, další odlehlá věž Tour-Philippe-le-Bel stojí osaměle nad řekou na malém kamenném pahorku. Prohlídka jednoho z nejmocnějších kartuziánských klášterů Francie dává nahlédnout i do

nádherných zahrad, celkově tato za vodou ležící „periferie“ biskupského Avignonu je plna vznešených sídel kardinálů. Především sakrální, pozdně středověké umění, je k vidění v muzejní galerii Pierre-de-Luxembourg.

Popíjet, jak zpíval M. Tučný „šatoné dy pap“, i bez báječné ženské, možno v

CHÂTEAUNEUF-DU-PAPE

Toto „víno papežů“ pochází právě z uvedené vinařské vesnice. Papežské letní sídlo bylo prvně poničeno během náboženských válek, později také požárem. Původní název vesnice Calcernier naznačuje, že se jedná o místo, kde se vyskytuje a těžil vápenec. Zdejší vinice produkují to nejkvalitnější víno, které je možno ochutnat v nespočtu sklípků, nebo ve vinotéce Vinedéa, pod vsí pak čeká další degustační místo, a to vinařské muzeum. Krom **ruiny papežské rezidence** ze 14. století, zbudované Janem XII., zakladatelem i okolních rozsáhlých vinic (uprostřed nichž stojí zámky Château La Nerthe, Château des Fines Roches a Château Fortia), z památek určených již ne pouze zájezdům z jižní Moravy ☺ je nutno zmínit kostel, fontány - ta zvaná

Souspiron pochází ze 14. století, dále pec na pečení chleba a lis na olivy. Při výhledu od ruin rezidence, zbudované v letech 1316 – 1333, se mnohdy návštěvníkovi zamotá hlava, ne snad kvůli závratné výši z vyhlídky na Luberon, okolní vinice, Avignon se siluetou paláce a údolí Rhôny, spíše záleží na počtu ochutnaných odrůd papežského moku.

Pernes-les-Fontaines

Ve městě na řece Sorgue, obklopeném zbytky hradeb s mohutnou vstupní bránou Porte-Notre-Dame, najdeme více než **40 fontán** (jejich plánek získáte v infocentru), nechybí muzea, jako etnografické nebo jízdních kol.

Ve městě je několik měšťanských domů ze 17. a 18. století, zmíněné fontány pocházejí z druhé poloviny 18. století, vesměs jsou kamenné, někdy pokryté mechem, či nenápadně ukryté. Na nábřeží pod hradbami se konají barvité

bleší trhy, doplňující stálou krytou tržnici. A 17. století připomíná i zámek Chatteau des Comtes de Toulouse. Časté jsou výstavy pod širým nebem.

O 12 kilometrů dále na jih se nachází tzv. „Benátky Provence“, městečko

L'ISLE-SUR-LA-SORGUE

Nejstarší památkou je zde **věž Tour d´Argent**, známá též coby Tour Boutin, opět spojená s hrabaty z Toulouse. Z r. 1222 pochází kostel **Notre-Dame-des-Anges**, jehož současný vzhled mu dala barokní přestavba. Oltářní obraz z roku 1630 je dílem Reynauda Levieuxe, sochařská výzdoba je pak z dílny Jeana-Baptisty Perua.

Ve městečku je rušno neustále, zaparkovat poblíž nepřehlédnutelného starého vodního kola (celkem jich je dochováno šest), je docela problém, víkendové trhy starožitností na nábřeží (prý po Paříži největší ve Francii) zklidnění provozu také rozhodně neprospějí. Poslední víkend v červenci pak má trh přímo formát veletrhu.

Na východním okraji města je možno ubytovat se v kempu Airotel La Sorguette, kdo touží po absolutním klidu, tomu lze doporučit přesunout se o necelých 10 kilometrů proti proudu Sorgue do vesnice, u které řeka i z nitra hory pramení, tedy do oázy klidu pod skalnatými vrchy, zvané

FONTAINE-DE-VAUCLUSE

K vyvěračce vede nesčetnými stánky lemovaná cesta, samotný pramen pak je přímo ten největší v celé Evropě. V obci je několik malých muzeí, nad zelenomodrými vodami Sorgue se tyčí trosky hradu biskupů z Cavaillonu. Záleží ovšem na rozmarech počasí, kolik z mohutnosti vody tryskající z podzemního jezera v chvíli návštěvy lze spatřit - měrné desky ukazují proměnlivost její hladiny, nicméně vždy tento přírodní skvost uchvátí.

Románský kostel **Saint-Véran** ve městě je zasvěcený sv. Véranovi, našince může zmást socha na náměstíčku před kostelem, připomínající sv. Jiřího, bojujícího s drakem. Ovšem je to právě Véran, který podle legendy uchránil vesnici v 8. století před krvelačným drakem, u pramene nechal vystavět křesťanský kostel, když předtím zboural svatyni pohanů, a v kostele byl později pochován. Právě na ochranu jeho hrobu a poutníkům jej navštěvujícím nechali mniši z opatství Saint-Victor v Marseille vybudovat hrad, jehož trosky lze i volně navštívit.

HOSTELLERIE LE CHAT

Restaurant